

Abortlæge taler ud

Af Rie Arnfast

Foto: Arne Bloch

Kilde: Billed-Bladet 1967

To fængselsophold for ulovlige aborter har ikke ændret den særprægede Toftlund-læge Mogens Holst Knudsens indstilling: Kvinder må og skal selv have lov at bestemme, hvornår de vil have deres børn.

- Hvis Vorherre er gal på mig for det, jeg har gjort, så må jeg jo se, hvordan jeg klarer mig til den tid. Jeg fortryder i hvert fald ikke noget. Og jeg har aldrig taget penge for mine ydelser.

Sådan svarer lægen Mogens Holst Knudsen, Toftlund, de mennesker, som med Bibelen i hånden angriber ham, fordi han gennem en årrække har hjulpet gravide kvinder, som ikke ønskede deres ufødte børn, til abort.

Vi besøgte den meget omtalte læge i hans bolig i Toftlund i Sønderjylland forleden. Nogen helt traditionel læge er han ikke. Han bruger f.eks. aldrig hvid kittel i sin konsultation, og vejret skal være meget strengt for at tvinge ham i overtøjet.

Helst tager han på sygebesøg i skjorteærmer, men hans patienter sætter pris på hans uformelle facon. Han gør heller ikke særlig meget ud af det at leve sundt, i hvert fald ikke, når det drejer sig om hans egen person. Han ryger 15-20 store cigarer om dagen, og til frokost spiser han hver dag tre halve stykker med det samme pålæg: ét med sild, ét med leverpostej, som er pyntet med orangemarmelade og en stribe remoulade fra tube, og ét med mørk farin-sukker.

- Jeg vil selv bestemme, hvordan jeg skal leve mit liv, og derfor synes jeg også, at andre mennesker skal have lov til at bestemme over deres. Samfundet skal ikke indskrænke borgernes ret mere, end det er nødvendigt, siger han. Sådan er min grundindstilling til tilværelsen, og derfor faldt det mig ganske naturligt at hjælpe kvinder, der var »kommet galt af sted«, som man kalder det. Jeg begyndte min lægepraksis i Toftlund i 1941, og da den første unge pige henvendte sig til mig, var der ikke tvivl i mit sind. Jeg var med det samme klar over, at jeg ville hjælpe hende og den meget lange række kvinder, som i årene efter kom til mig.

Mogens Holst Knudsen blev anholdt første gang for sin ulovlige virksomhed i 1950, og senere - i 1964 - blev han afsløret og fængslet for anden gang. Første gang fik han fem måneders fængsel og anden gang et halvt års fængsel og forbud mod at praktisere et år efter løsladelsen.

- I 1950 meldte en mand sin kone til politiet, fordi jeg havde hjulpet hende til abort. Ægteparret havde levet dårligt sammen, og da de nu skulle skilles, forlangte manden, som for resten havde været straffet flere gange, at få tilkendt de børn, som var i ægteskabet. Da konen ikke ville gå med til denne ordning, meldte han hende altså. Hun ville ikke opgive mit navn, og først da hun blev arresteret, rykkede hun ud med det. Jeg blev anholdt og fik min første dom. Straffen kom jeg til at afsone i Nyborg Statsfængsel.

- Hvordan følte det at være i fængsel?

- Det generede mig faktisk ikke, selv om jeg var ret ensom. Jeg måtte nemlig ikke arbejde sammen med de andre fanger i værkstederne, fordi myndighederne var bange for, at disse fanger bagefter skulle rende mig på dørene! Men jeg fik læst en masse, bl.a. en hel verdenshistorie på et utal af bind, og så fik jeg tiden til at gå med tilrettelæggelse af en større Røde Kors-manøvre, som skulle finde sted nogle måneder senere. Mit største problem i begyndelsen var, at lyset blev slukket kl. 22, og jeg var ikke vant til at sove så meget.

- Det var i februar måned, så det var umuligt at læse uden elektrisk lys. Jeg blev løsladt efter to en halv måned på grund af god opførsel, og i årene efter arbejdede jeg igen som praktiserende læge. Der kom stadig ulykkelige kvinder til mig, og jeg følte, at jeg havde pligt til at hjælpe dem.

Så fulgte den anden afsløring i sommeren 1964. Denne gang var det en lille dum gås, der havde talt over sig, og så måtte jeg i retten igen. Det var ikke nemt for min kone og vore to børn, selv om de tog det pænt. Min kone vidste ikke, at jeg havde fortsat med ulovlighederne, men i princippet var hun enig med mig. Jeg blev sendt til Hørslev-lejren i midten af juli 1964, og her var forholdene friere end i Nyborg.

- Jeg fik lov at lave gartnerarbejde og kom på den måde til at sludre med de andre fanger, og jeg syntes faktisk, det var interessant at være der. Jeg begyndte at male lidt med olie, fik lavet et staffeli i fængslets snedkeri - jeg har altid godt kunnet lide at snedkerere - og så vandt jeg førstepræmie på en opfindelse, som jeg havde gjort. Det var en anordning til sikring mod biltyveri, og der var 100 andre deltagere. Jeg kunne li' at sludre med de andre fanger om deres problemer, og jeg har stadig et par gode venner, som jeg traf i Horserød-lejren.

- Så skete det, at min kone døde, og det var naturligvis hårdt at være spærret inde i en sådan situation. Jeg fik fri i fire dage til at ordne begravelsen, og bagefter måtte jeg af sted til Horserød igen. Jeg kom imidlertid kun til at være der i fire måneder i alt. Så blev jeg benådet, men jeg måtte altså ikke praktisere før fra april 1966.

- Hvordan tog Deres patienter de to fængselsophold?

- De var fantastisk søde og forstående. Der blev iværksat en protestadresse, og man indsamlede 8000 kr. til mig, som jeg kunne have at leve for i det år, jeg ikke måtte arbejde. Jeg var uden midler, og pengene slog godt til. Mine to børn er voksne, og jeg lever meget spartansk. Jeg fik en smuk modtagelse, da jeg kom hjem. Der var blomster, cigarer, madvarer og konserver fra mine gamle patienter - jeg havde 2000 patienter inden fængslingen. Alle var søde og forstående, og næsten hver dag stod der madvarer i min entré. Tit vidste jeg overhovedet ikke, hvem der var kommet med tingene.

- Konsultationen åbnede jeg så igen for knap et år siden, og de første uger lå der tommetykt støv i mit hus. Patienterne strømmede til, og det var så meget mere rørende, fordi mange af sygekassepatienterne måtte betale honorar af deres egen lomme. De havde jo måttet skifte læge, mens jeg var borte, og da jeg kom tilbage midt i en periode, måtte de selv betale, hvis de ville bruge mig. Jeg har heller ikke hørt bebrejdende ord fra lægeforeningen, men det er vel nok, fordi jeg har gjort det gratis.

- De går altså ind for adgang til fri abort?

- Ja, så absolut, og jeg har været alle modargumenterne igennem!

- Hvordan kan Deres indstilling forenes med lægeløftet?

- Lægeløftet er ret vagt affattet. Jeg kan ikke fortolke det sådan, at det, jeg har gjort, er i strid med løftet. Det springende punkt, der altid diskuteres om, er: hvad er liv? De to celler, som er begyndelsen til et menneskeliv, har jeg ikke følt mere ved at fjerne, end hvis jeg slår en flue ihjel. Det lyder måske rådt og kynisk at udtrykke det sådan, og jeg er ellers selv temmelig spidsborgerlig med hensyn til mit eget liv. Jeg har for eksempel aldrig været min kone utro, fordi jeg synes, den slags er noget sløseri. Men jeg moraliserer ikke over andres forseelser i den eller andre retninger. Når et foster er seks måneder gammelt, kan det leve uafhængigt af moderen. Så er det efter min mening et menneske, et samfundsindivid, og det ville jeg ikke slå ihjel.

- Ser man rent moralsk på spørgsmålet om, hvad der er liv, kan man jo også begynde at angribe de mennesker, der forhindrer liv for eksempel ved at beskytte sig. Men hvor ligger forskellen i at forhindre liv og udrydde det? Rent samfundsmæssigt er det vel til syvende og sidst lige så moralsk forkasteligt at hindre liv?

- Men et religiøst menneske kan vel ikke gå ind for Deres tanker?

- Nej, det kan det ikke. Men forbløffende nok forsvinder folks religiøse fornemmelser i samme øjeblik, det er deres eget barn, der er i knibe. Jeg har i flere tilfælde siddet over for dybt religiøse mennesker, som har bedt mig hjælpe deres datter. Men selvfølgelig har de haft al mægtig god forklaring, som ikke kom i modstrid med deres reli-

gion, netop når det drejede sig om deres datters tilfælde!

- Og De har hjulpet disse piger?

- Selvfølgelig. De eneste, jeg ikke ville hjælpe, var de velhavende. For de har altid kunnet gå andre steder hen.

- Man taler om, at "løsagtigheden" blandt de unge vil stige, hvis der kom tilladelse til fri abort?

- Løsagtigheden kan efter min mening ikke blive større, end den er. Alle og enhver ved, at alle og enhver lever sammen, før de gifter sig. Men officielt må man ikke have et kønsliv før efter vielsen. Det er den rene, skære dobbeltmoral, vi praktiserer. Hvis man lavede den lov, ville det heller ikke mere være nogen skam for forældrene til en ung pige, som får et barn uden at vært gift. For så ville hun jo selv have valgt.

I øvrigt sidder vi hele tiden og taler om de ugifte piger. Men mindst halvdelen af dem, jeg har hjulpet har været gifte kvinder. Problemet kan være lige så stort for dem. Rent praktisk kan jeg heller ikke se, det skulle skabe så meget besvær, hvis vi fik den lov.

- Patienten behøver kun nogle få dage på hospitalet bagefter. Men jeg synes afgjort, at vedkommende selv skal betale, så det offentlige holdes skadesløst rent økonomisk. For resten er det de færreste af mine patienter, som har haft nødig at blive indlagt på hospitalet.

- Ville kvinderne ikke komme ud for tvang fra forældrenes side eller barnefaderens side, hvis der blev givet grønt lys?

- Den tvang eksisterer allerede, og det er i mange tilfælde den, der får dem til at gå til kvaksalvere. Ville det så ikke være bedre at komme under kyndig behandling? Jeg synes selvfølgelig, at vi skal oplyse så meget som muligt om præventive midler og deres

brug. Men desværre viser det sig, at det er de intelligente, der passer på, og de mindre intelligente, der ikke gør det og derfor formerer sig mest.

- Pillen er det bedste, vi har, og jeg tror nok, man kan få også de unge piger til at forstå, at den skal tages hver dag, og at de, hvis de sjusker, får endnu lettere ved at blive gravide. Spiralen kan jeg derimod kun betragte som nødvendig for underudviklede væsener, og så er den jo ikke engang sikker. Men jeg er desværre overbevist om, at der kommer til at gå mange år, før vi får loven om fri svangerskabsafbrydelse gennemført. Folk er ikke klar over, hvor nødvendig den er, og de, der er mest moralsk forargede, er dem, der er blevet så gamle, at de ikke mere risikerer noget.

- Jeg har måttet indstille min hjælp, for hvis jeg fortsætter, risikerer jeg at få forbud mod at praktisere i op til fem år. Det var drøjt nok ikke at kunne behandle sine egne patienter i det ene år, jeg ikke måtte, selv om jeg godt kunne få tiden til at gå. Men min principielle indstilling er den samme: kvinder må og skal have lov til selv at bestemme, hvornår de vil have deres børn.